

De versterking van de leefomgeving is een belangrijk thema voor Sittard-Geleen. Dit thema hangt samen met de agenda voor Zuid-Limburg. In onze gemeente zijn stedelijk en landelijk gebied sterk verweven, en speelt bedrijvigheid een grote rol. Bij ontwikkelingen in het kader van de bedrijvigheid treedt spanning op met de leefomgeving. Hierin moet een evenwicht worden gezocht.

We leven in een tijdperk van een aantal belangrijke transities: het belang van gezondheid, de energietransitie, klimaatadaptatie, veranderende demografie, digitalisering, de overgang naar circulaire economie, de transitie van de landbouw en natuur, veranderende mobiliteit. Nederland is volop in beweging en de opgaven zijn zodanig groot dat ze alleen gerealiseerd kunnen worden als alle overheidslagen samenwerken en er een goede samenwerking is met alle partners in de regio. Het oude adagium 'je gaat er over of niet' is verlaten en het Rijk wil expliciet met de andere overheden samen gaan werken als één overheid.

In het kader van de Omgevingswet (benutten en beschermen leefomgeving) is er de verplichting voor Rijk, provincies en gemeenten om een Omgevingsvisie op te stellen. Dit is een strategische visie voor de lange termijn voor de fysieke leefomgeving. De omgevingsvisie kent een integrale benadering: de visie wordt opgesteld vanuit de samenhang economie – sociaal – ruimte. Belangrijke aandachtspunten zijn duurzaamheid, veiligheid en gezondheid. Omgevingsvisies (NOVI, POVI en straks GOVI) hebben nadrukkelijk een grensoverschrijdend karakter.

Ik ben Coördinerend Wethouder NOVI, POVI, GOVI Sittard-Geleen 2021 en heb daarmee zitting in het provinciaal Bestuurlijk Overleg Leefomgeving alsmede het Bestuurlijk Kernoverleg POVI ZL (m.n. ruimtelijke ontwikkeling). Bij de GOVI is het gehele college inhoudelijk betrokken.

De vaststelling van de definitieve NOVI is voorzien rond deze zomer en van de POVI in december van dit jaar.

In de NOVI wordt het instrument omgevingsagenda geïntroduceerd. De omgevingsagenda's moeten een logische verbinding vormen tussen opgaven zoals geformuleerd in omgevingsvisies (zowel nationaal, provinciaal als gemeentelijk) en relevante bestaande en nieuwe programma's van Rijk en regio (zoals het Inter Bestuurlijk Programma (afgekort: IBP) traject 'Chemelot als regionale versneller'). Het IBP is een bestuursakkoord tussen Rijk, IPO, VNG en UvW. Het akkoord is begin 2018 afgesloten en bevat (maatschappelijke) thema's als klimaat, wonen, migratie, vitaal platteland en regionale economie. In het IBP staat interbestuurlijke samenwerking bij het aanpakken van de grote urgente opgaven op deze thema's centraal. Hiertoe zijn een aantal 'proeftuinen' aangewezen, waaronder dus de proeftuin Chemelot.

Het doel van de Omgevingsagenda is om vanuit een gezamenlijk beeld van de opgaven in de fysieke leefomgeving beter op elkaar afgestemde beslissingen te nemen over de aanpak daarvan. Het gaat om verslimmen: agenderen en initiëren waar nodig, bundelen waar het kan, prioriteren als dat nodig is. Met het oogmerk om de uitvoeringskracht te versterken, de realisatie te versnellen en middelen optimaal te laten renderen. Ofwel: beter werken als één overheid. De Omgevingsagenda benoemt waar aanvullend beleid nodig is, wat prioriteit heeft, waar nieuwe instrumenten of extra inspanningen (mensen/middelen) gewenst zijn om de gezamenlijke opgaven te realiseren. Belangrijk is ook om systemen te benoemen die

oplossingen in de weg staan (financiering, instrumenten, regels) en gezamenlijk te bezien hoe die doorbroken kunnen worden.

In mei 2019 is afgesproken om aan de slag te gaan met het proces om te komen tot zo'n omgevingsagenda voor Noord-Brabant en Limburg, met een stevige grensoverschrijdende component. Eind 2021 moet de omgevingsagenda er liggen. Het is nadrukkelijk de bedoeling de vier Brabantse en de drie Limburgse regio's (noord, midden en zuid) een belangrijke rol te geven in dit proces.

De Provincie Limburg heeft direct na het verschijnen van de ontwerp NOVI in juni 2019 Zuid-Limburg als NOVI-gebied voorgedragen. NOVI-gebieden zijn gebieden waar het Rijk vanwege de complexiteit van de (omgevings)vraagstukken meerjarig extra aandacht aan wil geven. Denk daarbij bijvoorbeeld aan toegesneden instrumenten, experimenteerruimte en te zijner tijd programmagericht financiën. Op 15 juni jl heeft Zuid-Limburg formeel de status van voorlopig NOVI-gebied gekregen.

Kern van de inzet op NOVI-gebied Limburg is: het versterken van de agglomeratiekracht in de euregio door de stedelijke transformatie te verbinden met de aanpak van sociale en gezondheidsopgaven in de context van bevolkingsdaling en in te zetten op een stevige grenslandaanpak. Motto: minder grens, meer stad, meer land.

De volgende stap is om het voorstel uit te werken tot een programma-aanpak en een sterke regionale (programma)organisatie en te starten met het opstellen van de grenslandstrategie alsmede het IBP-Chemelot te verbinden met de aanpak van het NOVI-gebied en te verbreden naar de regio.

Bestuursafspraken per regio – op grond van de regiovisies Noord, Midden en Zuid-Limburg - tussen de colleges van B&W en GS, vormen het cement. Ze verbinden de partijen in hun aanpak. Ze gaan over uitvoering van de regionale uitwerkingen, over vervolgstappen, monitoring en evaluatie, over faciliteren en afstemming tussen de regio's. De bestuursafspraken gaan ook over het elkaar aanspreken op de naleving, primair door de gemeenten zelf naar elkaar toe. En er wordt in vastgelegd welke zaken de Provincie in de Omgevingsverordening zal borgen. Die borging in de verordening is slechts een vangnet /stok achter de deur en is de afgelopen jaren niet of nauwelijks ingezet.

De focus in de POVI zou voor Zuid-Limburg sterk moeten liggen op de agenda voor Zuid-Limburg, met een goed samenspel tussen het stedelijke en landelijke gebied. Dat geldt voor Sittard-Geleen op kleinere schaal. Om de kracht van de regio (een regio met een krachtige economie in een aantrekkelijke woonomgeving met levendige steden en een vijfsterren landschap) daadwerkelijk te behouden en versterken, moet ook de stedelijke transformatie in samenhang met gezondheid en de aanpak van sociale achterstanden worden aangepakt. Alleen dan is er een vruchtbare bodem voor de aanpak, en kan de potentie van het gebied daadwerkelijk worden benut. Een langjarige verbinding van Rijk en Zuid-Limburg op deze gezamenlijke integrale aanpak – ook in de Euregionale context - helpt ons dit doel te realiseren door de bestuurskracht en de uitvoeringskracht te versterken.

In het POL 2014 werden een aantal thema's expliciet geagendeerd, zoals de gezamenlijke sturing op strategisch voorraadbeheer (wonen, detailhandel, bedrijventerreinen, kantoren). In de regio is dat ingeregeld met o.a. de regionale structuurvisies wonen en ruimtelijke economie. Beiden worden de komende periode herijkt, en ook wordt gewerkt aan

uitwerkingen en concretisering. In de nu voorliggende concept POVI verschuift het accent van de aandacht naar de nieuwe opgaven (transities) waar we voor staan. Het blijft van belang – naast de aandacht voor de nieuwe thema's- de aandacht op de eerder genoemde thema's te houden aangezien hier grote transitieopgaven liggen. Ook blijft de rol van de Provincie daarin van cruciaal belang, o.a. in het blijvend stimuleren van de regionale samenwerking daarin. Uit strategisch oogpunt is het zeer gewenst de transitieopgave woningvoorraad - de beleidskant van wonen maakt eveneens deel uit van mijn portefeuille - expliciet te benoemen. Een constante lobby en aandacht voor de woningmarkt in meer algemene zin kan ook een duidelijke provinciale taak richting Rijk zijn. We hebben echter ook een grote opgave als het om de particuliere voorraad gaat. Dat geldt ook voor Sittard-Geleen. En daar kunnen we inzet van het Rijk goed bij gebruiken. Dat is onderdeel van de aanpak NOVI-gebied ZL.

Hoe we de gemeente aantrekkelijk houden is eerder beschreven in de Omgevingsvisie Sittard-Geleen 2016. Deze is vanaf 2016 de rode draad voor de ruimtelijke ontwikkelingen van Sittard-Geleen. Uiterlijk op 1 januari 2024 moet er een nieuwe omgevingsvisie vastgesteld zijn. Eind 2020 gaan we inhoudelijk aan de slag met de visie mede op basis van de resultaten van de Toekomstvisie 2030. We streven ernaar de omgevingsvisie in de tweede helft van 2021 af te ronden en vervolgens eind 2021 de visie in de Raad vast te stellen. Behalve een actualisatie van de visie uit 2016 en een doorvertaling van de Toekomstvisie 2030, die in de tweede helft van dit jaar wordt opgesteld (in het kader van het bestuursakkoord met de Provincie), zal onze omgevingsvisie een bundeling en integratie zijn van een groot aantal sectorale visies, plannen en strategieën. Afgelopen week is de Transitievisie wonen WM in de Ronde behandeld, maar ook genoemd kunnen worden de klimaat-adaptatiestrategie, mobiliteitsnota's, de Regionale Energiestrategie Zuid-Limburg, specifieke gebiedsvisies en -plannen voor Chemelot en VDL Nedcar en het programma externe veiligheid. Daarnaast brengt de gemeentelijke omgevingsvisie in verticale zin het verband aan tussen het gemeentelijke beleid en NOVI, Omgevingsagenda, NOVI-gebied Zuid Limburg, POVI, e.d.

In grote lijnen zijn de volgende activiteiten voorzien:

- het bepalen van de nieuwe contouren op basis van een evaluatie van de omgevingsvisie 2016 en de doorwerking daarvan;
- het specificeren waar we mede in het kader van de Omgevingswet ruimte en vrijheid willen bieden voor particulier initiatief en waar we op willen sturen;
- het bepalen van de diepgang, eventuele gebieds-specifieke verbijzondering en doorvertaling van bovenliggend beleid (NOVI, POVI, Europese regels);
- het verkennen van nieuwe thema's die in de visie meegenomen moeten worden, zoals klimaat, positieve gezondheid, demografie en toepassing van Global Goals;
- het ophalen en verwerken van trends en ontwikkelingen, inclusief de Toekomstvisie 2030, de Transitievisie Wonen WM, het coalitieakkoord met addendum, IBP Chemelot, BAK, en de vele sectorale visies, plannen en strategieën;

Nederland wil een significante bijdrage leveren aan de mondiale klimaatambities met als doel in 2030 bijna de helft (49%) minder broeikasgassen uit te stoten dan we in 1990 deden

(Klimaatakkoord). Als we echter de verwachte stijging van kosten van zorg, AOW, pensioen en defensie optellen, dan geven we die verwachte groei grotendeels uit aan deze min of meer onvermijdelijke kosten. Het kabinet vindt het daarom van groot belang om een substantieel hogere stijging van ons nationaal inkomen te realiseren. Wiebes benoemt daarvoor in zijn "Groeibrief" de zes meest fundamentele gebieden – waaronder chemie - die het verdienvermogen kunnen versterken en tezamen een groeisprong mogelijk maken. Daar is Sittard-Geleen samen met Chemelot vorig jaar ingesprongen. De 'groeibrief' van Minister Wiebes is de aanleiding geweest om het IBP Chemelot als circulaire hub op te starten. Hierin wordt onderzocht hoe de ontwikkeling naar een circulaire economie met Chemelot als circulaire hub de regio vooruit kan helpen. De gezamenlijke inspanningen van Chemelot, Rijk en gemeente zijn zowel maatschappelijk als economisch gedreven.

De maatschappelijke drijfveren houden verband met:

- De mondiale en Nederlandse klimaatambitie
- Het streven naar positieve brede welvaartsontwikkeling en gemeenschapszin in de regio
- Een veilige en duurzame chemie- en materialensite

De economische drijfveren houden verband met:

- De doelstelling om de verdien capaciteit van Nederland te versterken
- De noodzaak om de economische structuur en zelscheppende economisch vermogen van Zuid-Limburg te verbeteren
- Het plan om Chemelot als unieke keten van bedenken, ontwikkelingen, testen en productie te laten uitgroeien tot de meest competitieve chemie en materialensite van West-Europa

Chemelot verwoordt het aldus: *de samenhang van Chemelot en de regio is een startknop om tot dé oplossing voor de mondiale klimaatuitdagingen te komen, een startknop om de groei van het chemie- en materialencluster hand-in-hand met de omgeving te versnellen. Innovatie en verduurzaming van chemische productie leidt tot emissiereductie van eigen processen, maar ook via haar producten tot verduurzaming van andere sectoren. En dat is een tweevoudig effect.*

In gewoon Nederlands: de chemie in Nederland en in Europa staat voor een grote transformatieopgave. Sleutelbegrippen daarbij zijn de energietransitie, circulariteit en competitiviteit. Het is een transformatie die moet lukken vanwege het grote belang van Chemelot voor de economie en welvaart van de regio en ons land. De transformatie biedt veel nieuwe kansen voor de chemie. Tegelijkertijd moeten daar nu wel de goede randvoorwaarden voor worden gerealiseerd. De komende 3 jaar, zo is de indruk, worden de kaarten geschud. De regionale partijen hebben de urgentie van die situatie samengevat als; "het is Up or Out". Er wordt een integrale propositie uitgewerkt langs 5 pijlers:

1. Het nieuwe verdienvermogen/ toegevoegde waarde;
2. Onderzoek & innovatie;
3. De gevolgen van die propositie voor de aanvoer van groene energie en groene grondstoffen;

4. De human capital agenda; meer dan 30.000 mensen verdienen een boterham aan die chemie op Chemelot en

5. - niet in de laatste plaats - de optimalisering van het maatschappelijk effect van deze ontwikkeling voor de brede welvaart in de regio.

Economische structuurversterking vergt ook aandacht voor onderwijs en arbeidsmarkt. Dat vraagt van onderwijsinstellingen dat zij hun opleidingsaanbod goed laten aansluiten op de economische sectoren die nu en in de toekomst voor Limburg van belang zijn. Het vraagt daarnaast om een beroepsbevolking die vitaal is en duurzaam en grensoverschrijdend inzetbaar is. Zoveel mogelijk Limburgers moeten een kans hebben en kunnen participeren op de arbeidsmarkt, omdat dit enerzijds nodig is om economische ambities te realiseren en anderzijds bijdraagt aan het terugdringen van verschillen in gezondheid en participatie. Op deze vlakken ligt nog een opgave waar de Provincie een bijdrage aan kan leveren. Gezien de uitdagingen waar we in Zuid-Limburg voor staan: lage participatiegraad, de groep potentiële werknemers die de weg naar weg niet of lastig vindt, kunnen we wel stellen dat er voor een relatief grote groep mensen een afstand bestaat tussen 'werk en werknamen'. Die afstand moeten we zeker overbruggen. Aanbodversterking van werknemers is een groot en belangrijk ding, 'vraagrealisatie' eveneens.

Maar ook veiligheid is een van de onderdelen die een belangrijke rol speelt in de ontwikkelingen om ons heen. Verbetering van de veiligheid in het bijzonder nabij de Chemelot site, is voor de ervaren kwaliteit van woon- en leefomgeving van belang. Bij het werken aan een veilige leefomgeving gaat het ook om het terugbrengen van risico's van het werken met en het vervoer van gevaarlijke stoffen tot een acceptabel niveau en het continue zo goed mogelijk voorbereid zijn op calamiteiten. Een taakstelling ten aanzien van een veilige (en niet een veiligere) woon- en leefomgeving blijft van belang.

Ik rond af. Ik heb in mijn betoog de positie van Sittard-Geleen geplaatst in de context van onze leefomgeving dichtbij huis en in de provincie en Zuid-Nederland. Concreet in de samenhang van NOVI, POVI, de omgevingsagenda Brabant-Limburg, naar GOVI, IBP, Toekomstvisie 2030 en Transformatievisie Wonen WM. Allen elementen uit mijn portefeuille.

Dank voor jullie aandacht.